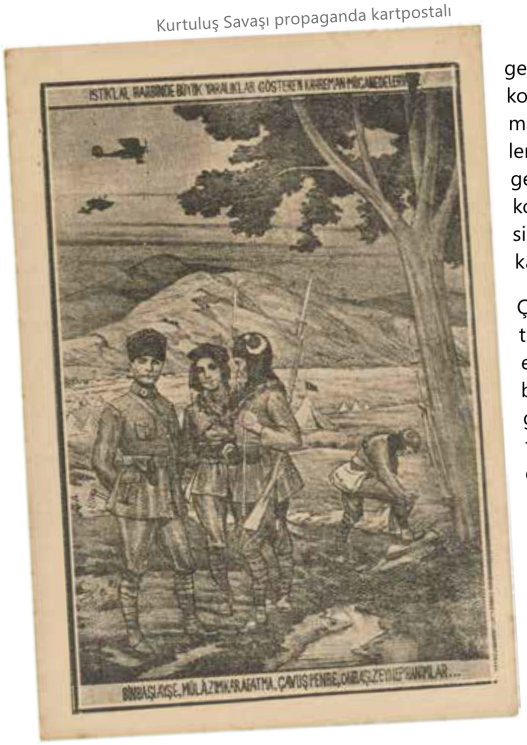
PDF-XChange Viewer Click to buy NOW! www.docu-track.com

Kurtuluş Savaşı propaganda kartpostalı

3 Kasım 1914'te başlayan Çanakkale Savaşı, 18 Mart 1915'teki Deniz Harekâtı'nın ardından, Nisan-Haziran-Ağustos baskınlarında ağır darbeler indirdiği döneminin güçlü silahlarına sahip İtilaf Devletleri Ordusu'nun 9 Ocak 1916'da Çanakkale'yi terk etmek zorunda kalmasıyla nihayetlenmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda birçok cephede mücadele eden Osmanlı Devleti ve Türkler açısından Çanakkale Muharebesi'nin zaferle sonuçlanması ve milli mücadelenin birincil güç kaynağı olan milli şuurun kendini göstermesi bakımından son derece önemlidir.

Dünya tarihinin en kanlı savaşlarından biriydi Çanakkale Savaşı. Topraklarımız yağma ve istila ediliyordu. Buna karşı koymak için her yaştan insanımız cepheye koşarken geride kalanlar yalnızca elden ayaktan düşmüş yaşlılar ve minicik bebelerdi.

Kadınlar gerek bireysel gerek gruplar halinde askerlik şubelerine veya en yakın cepheye başvurup terzilik, hemşirelik, mühimmat taşıma, cephe gerisinde ve cephede olmak gibi kolay veya zor hiçbirinden kaçınmadan görev almışlardır. Bu görevlere büyük çoğunluğu kayıtlı olarak gelmedikleri, cepheye hizmete koştukları için ne yazık ki binlercesi isimsiz kefensiz mezarsız olarak kaybolmuşlardır.

Çanakkale Savaşı'nda olağanüstü olumsuz koşullarla mücadele eden Türk ordusu ve Türk milleti bu şartlara karşı birlik ve diriliş göstermiştir. Birlik beraberlik, istihbarat, basın, ordu, cemiyet, dernekler ve tüm inisiyatiflerin, kadın-erkek-çocuk demeden top yekûn birleşmesi ile Çanakkale Destanı yazılmıştır.

Çanakkale Destanı'nı yazan aslında Türk anasıdır. Cepheden dönen yaralılar arasında evladını annelik duygu kaygı ve merhameti ile arayan ancak bulamayan bir Türk annesi şu sözleri söylemiştir; "...Kalbim diyor ki Osman'ım şehit olmuştur. Fakat her halde ister gazi ister şehit olsun, değil mi vazifesini yapmıştır. Gam yemem. Allah devlete, millete zeval vermesin..."[1]

Türk kadını bu olumsuz hal ve zamanda gerek cephede gerek cephe gerisinde var gücü ile mücadeleye katılmıştır. Cephede erkeklerle omuz omuza savaşırken cephe gerisinde en ağır iş ve yüklere ölümü bahasına girişmiş en ufak bir yılgınlık göstermemiştir. Balkan Muharebeleri gibi önemli bir deneyim yaşamış olan Türk Kadını, savaş yıllarında orduya daha fazla destek sağlayabilmek için yurt sathında dernekler kurmuş asker olan evladını, kardeşini, eşini cephede kaderine terk etmemiş, yanında olduğunu ispatlamıştır.

Cephe Gerisindeki Kadınlarımız ve Faaliyetleri

Kadınlarımız seferberliğin ilan edilmesi ile resmi ve sivil toplum kuruluşlarını da teşvik ederek her alanda destek sağlamayı başarmışlardır. Örneğin "Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi, Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti bünyesinde 20 Mart 1912 tarihinde "Osmanlı Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkeziyesi" adıyla kurulmuştur. Kurulan bu teşkilatla kadınlar etkili bir şekilde Hilâl-i Ahmer faaliyetlerine katılmışlardır. Kuruluşundan itibaren cephede savaşan askerlere, yaralı ve hastalara, kimsesizlere ve bakıma muhtaç olanlara, şehit ve asker ailelerine, göçmenlere, esirlere yardım eden Hilal-i Ahmer Hanımlar Merkezi, bu faaliyetlerini bağış kampanyalarının yanı sıra; aşhane, çayhane, hastane, dispanser, sanat evi, atölyeler, nekâhet-hane, gibi kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirmiştir."[2]

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi Osmanlı hanımlarını şöyle göreve çağırmıştır: "... Vatan yalnız silahla müdafaa olunmaz Müdafaanın bir de manevî olan kısmı vardır. Harbe giden erkeklerin istirahat-i vicdaniyesini temin için arkada bı-

PDF-XChange Viewer Click to buy NOW! www.docu-track.com

Necmettin Özçelik Arşivi

Necmettin Özçelik Arşivi

raktıkları evlad u iyale hüsn-ü muamele ve ibraz-ı muavenet etmek, sonra da sahne-i harbde mecruh düşen gazileri tedavi ve teselli eylemek kadınlara terettüb eden vezaif-i vataniyenin en birincisidir... Askere çamaşır yetiştirmek lazım; dikiş dikmek veyahut diktirmek arzu edenler her gün sabahtan akşama kadar Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi'ne müracaat edebilir..."[3]

Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi'nin gazeteye verdiği bu ilan, vatana hizmet çağrısı olacak bir davettir. Kadınlar şefkatleriyle yaraları sarmak, vatana hizmet etmek için çağrılmışlardı. Bu davete katılım, özellikle İstanbul çevresinde hayli yoğun olmuştur. "Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi'nin Çanakkale Savaşları sırasında en büyük ve kapsamlı yardım faaliyeti, askerler için gerekli olan giyim malzemelerinin temininde olmuştur. Askerin giyim ve kuşamından hastanelerdeki çarşaf ve hastabakıcı gömleklerine kadar hemen her şeyin dikilmesinde Balkan Savaşları sırasında tesis edilen Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi'ne bağlı Dârussınaa'nın önemli hizmetleri olmuştur. Özellikle Çanakkale Savaşları esnasında Darussınaa, milyonlarca

Hilal-i Ahmer Hanımlar Merkezi, kuruluşundan itibaren cephede savaşan askerlere, yaralı ve hastalara, kimsesizlere ve bakıma muhtaç olanlara, şehit ve asker ailelerine, göçmenlere, esirlere yardım etmiştir.

PDF-XChange Viewer Click to buy NOW! www.docu-track.com

'1332 cihadiye' yazılı yüzükler

çamaşır ve yatak takımı levâzımı hazırlamış, ordu için binlerce çorap, eldiven, boyun atkısı örmüştür."[4]

Hilal-i Ahmer Kadınlar Merkezi kadar kadınlar tarafından örgütlenen ve büyük hizmetleri olan bir diğer cemiyet de **Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'**dir. Hemen her alanda faaliyet gösteren bu cemiyet açtığı kampanyalar ile iane defterleri ile topladığı para ve yardımları eksiksiz yerine ulaştırmış, yararlıları tedavi, muhtaç şehit aile ve yakınlarına yardım hatta yaralıların ailelerine onlarla birlikte mektup yazmak gibi çok geniş bir yelpazesi olan sosyal başarı örneği olmuştur.

Türk Yurdu'nda bir makalede Müdafa-i Milliye Cemiyeti'nin çalışmalarından bahsedilmektedir: "Çanakkale müdafaasında mecrûh olan gazilerimizin İstanbul'a gelmesi üzerine yurt talibatı ve müdire hanımefendiler kendi aralarında iane toplayarak şeker çikolata, sigara ve saire almışlar ve hastahaneleri ziyâret ederek mecrûhlara tevzi etmişlerdir. Mecrûhların çoğalması üzerine yatak takımlarına ve sair eşyaya ihtiyaç ziyadeleştiğinden yurt tarafından 273 parça eşya ve 33 takım yatak tedarik olunarak Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'ne ianeten teslim edilmiştir. ... Balkan Harbi esnasında kafile kafile İstanbul'a gelmekte olan biçare muhacirlerin hal-i sefalet iştimallerini görerek, kalpleri parça parça olan hamiyyetli hanımefendilerin annelik hüsn-i şevkatperveraneleriyle tesis ettikleri Kadınlar Esirgeme Derneği'de Harbi-i Umûmi'de hamiyyet-i vataniyesini izhar ve ispat etmiştir. Görülen lüzum üzerine Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne birçok dikiş diktikleri gibi mecruh gazilerin hallerini sormak üzere Daruşşafaka Hastahanesi'ni ziyâret ve hastalara portakal ve sair hediyeler tevzi etmişlerdir..."[5]

Bunlarla beraber yardımlar ayni ve nakdi olmakla beraber çeşitli etkinliklerle moral vermek adına toplantılar, piyangolar da düzenlenmekteydi. Yardım için düzenlenen kermeslerde çok çeşitli şeyler yapılıp satılmaktaydı. Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin bu güne kadar kalan dillerden düşmeyen bir Cihadiye yüzükleri etkinliği vardır ki hala konuşulur ve halk arasında sevilerek farklı versiyonlarda anlatılır. Cemiyet tanesi 5 kuruş olan bu yüzüklerin satın alınmasının cihada katılımın maddi ve manevi delili olmakla birlikte tarihi bir hatıra mahiyeti kazanacağını ve yakında piyasaya sürüleceğini bildirmiş[6] ve yaklaşık bir ay sonra da piyasaya sürmüştür.[7]

Hala günümüzde konuşulan efsane şu şekildedir: "Çanakkale Savaşları'nda yaralanan binlerce asker, gemilerle İstanbul'a taşınıp hastanelere yerleştirilir. Ancak hastanelerdeki hasta bakıcı ve hemşireler gelen yaralılara yardımcı olmada yetersiz kalmaktadır. Ev kadınlarından yardım istenir. Vatan hizmetinde cepheye koşan erkeklerinden geride kalmak istemeyen binlerce kadın, gönüllü olarak hastanelerde görev alır. Savaşın ardından kadınlara vefa borcunu ödemek için dönemin yöneticilerince para dağıtılması teklif edilir. Fakat kadınlar böyle bir teklifi kesinlikle kabul etmezler. Bunun üzerine Osmanlı yetkilileri ordu depolarındaki İngiliz tüfeklerinin çelik namlularını kestirerek, üzerinde '1332 Cihadiye' yazılı yüzükler yaptırırlar. Bu yüzükler vatansever kadınlara yaptıkları hizmetin nişanesi olarak dağıtılır..."

PDF-XChange Viewer Click to buy NOW! www.docu-track.com

Bu efsanede yanlış olan sadece tüfeklerin namlu kısmının kesilmesi bölümüdür. Memleketin durumu, kadınların vefakâr ve emektarlıkları konusu tamamen gerçektir.

***

Enver Paşa'nın hanımının himayesiyle kurulan **Asker Ailelerine Yardımcı Hanımlar Cemiyeti** Asker ailelerine çorba dağıtmak ile başlamış fakat zaman içinde savaş büyüdükçe ve cepheler çoğaldıkça bunu mutfak iaşesine çevirmiş, bunu hastanelere yardım, oralara çalışacak gönüllüler temin etmek, maddi destek olacak çeşitli piyangolar tertip etmek gibi büyük destek olacak faaliyetlerde bulunmuşlardır.[8]

Çanakkale Savaşı'nda Cephedeki Kadınlarımız

Keskin nişancı Türk kadınları ve kızlarımız hakkında Anzak, Yeni Zelanda ve Avustralya arşivlerinde bulunan bilgilerden örnekler şöyledir:

Asker mektup ve günlüklerine yer veren dönemin Avustralya gazetesi olan "The Age" 1915 Eylül "Erkek kılığındaki Türk kadınları cephede çatışmalara katıldı. Cephede olduğu kadar cephe gerisinde de askerlere mermi ve erzak taşıyarak zafere katkıda bulundular. Anafartalar 56. fırkada silahlı mücadeleye katılmış kadınlardan biri Mücahide Hatica Hanım'dır. Ahmet diye çağrılıyordu ve gerek şarapnelle gerekse kurşunla 9 farklı yerinden yara almıştı. Nezahat Onbaşı da Albay Hafız Hamit Beyin kızı idi ve 3 sene tüm savaşlara katılmıştı. 70. Alay ile birlikte zafer yolunda siperlerde mücadele etmişti"

Yeni Zelanda'dan Çanakkale'ye bizimle savaşmak için gelen Otago Birliği'ne mensup bir askerin savaş sonrasında ülkesinde kendisiyle yapılan ses kayıtlı röportajında; çok keskin bir nişancı Türk savaşçısını yakalamak için birliği ile operasyon düzenlediklerini ve bu nişancıyı yakaladıklarında büyük bir şaşkınlık yaşadıklarını çünkü kendilerine bu kadar büyük zaiyat veren askerin aslında bir Türk kadını olduğunu anlatmıştır.[9]

İstiklal Harbi'nde büyük yararlıklar gösteren mücahide-i muhterem mulazım-ı evvel Kara Fatma Hanım

"Benim de vurulduğum 18 Mayıs 1915 günü, keskin nişancı bir Türk kızı pusuda çarpışıyordu. Gizlendiği yerden gün boyu ateş etti ve çok sayıda adamımızı vurdu. Ancak, gün batmadan, bir Avusturalyalı tarafından öldürülmesine gene de üzüldüm." -Avusturyalı piyade er J. C. Davies

Mısır da yayınlanan *The Egyptian* adlı gazetede bir askerin İskenderiye'den ailesine yazdığı mektubu şöyledir. "15 Ağustos 1915 Pazar günü savaşa katıldık ve büyük bir tepeyi ele geçirme görevi aldık. Bu arada çok can kaybı verdik. Şarapnel parçaları ve makineli tüfek mermilerinin yanı sıra, pusuda ateş eden keskin nişancı Türk kadın savaşçıların amansız ateşi altında cehennemde ilerlemek gibi bir şeydi bizimkisi. Burada çarpışanların çoğu kadın ve kız. Kendilerini yeşile boyayıp, ağaç ve bodur bitkilerle uyum sağlamışlar."

Avusturalyalı piyade er J. C. Davies, annesine yazdığı mektupta, kendilerine karşı çarpışan bir kadın savaşçıyla "Benim de vurulduğum 18 Mayıs 1915 günü, keskin nişancı bir Türk kızı pusuda çarpışıyordu. Gizlendiği yerden gün boyu ateş etti ve çok sayıda adamımızı vurdu. Ancak, gün batmadan, bir Avusturalyalı tarafından öldürülmesine gene de üzüldüm. Güzel, yapılı ve tahminen 19- 21 yaşlarında genç bir kızdı. Bedeninde tam 52 kurşun yarası vardı." demektedir.

Times gazetesinde yayınlanan bir başka askerin hatıralarında da yaşlı annesi ve çocuğu ile savaşan keskin nişancı bir kadın anlatılıyor. "O, bir Türk kadın savaşçısıydı ve durmaksızın saklandığı evden ateş ediyor, evi boşaltıp teslim olmayı reddediyordu. Sonunda ele geçtiğinde, yanında yaşlı annesi ve çocuğu da vardı. Yakalanana kadar, bir pencereden ısrarla ve özellikle de subaylarımızı hedef alarak ateş etmişti. Sanıyorum öldürdüğü bazı kurban-

PDF-XChange Viewer Click to buy NOW! www.docu-track.com

"Hilâl-i Ahmer hastanelerinden görünüş"
Atatürk Kitaplığı - Necmettin Özçelik Arşivi

Milli Savunma Bakanlığımız tarafından yaptırılan bir araştırmaya göre; Milli Mücadele'ye katılarak düşmanla mücadele eden kadınlarımız arasında 62 şehit kadınımız tespit edilmiştir.

larını süngülemişti de. Üzerinde 16 askerimizin künyesiyle, oldukça yüklü miktarda yabancı para bulduk"

Yine bir askerin anlattığı başka bir isimsiz kahramanın büyük cesaret örneği de şöyledir: "... kadın savaşçılar, gizlendikleri yerden vurulup ölene kadar durmadan ateş ediyor ve attıklarını vuruyorlardı." Bu kadın savaşçıların kayıtları olmadığından isimleri, kimlikleri bilinmiyor, bireysel mi yoksa bir grup halinde mi hareket ettikleri bilinememiştir.

Kayıtların yetersizliğinden gerçek sayıların ve isimlerin net olarak bilinmediği acısının bilincinde olarak elde olanları toparlayıp paylaşacak olursak; Milli Mücadele'de doğu, batı ve güney cephelerinde ve cephe gerisinde görev alan kadınlarımız hakkında Milli Savunma Bakanlığımız tarafından yaptırılan bir araştırmaya göre; Milli Mücadele'ye katılarak düşmanla mücadele eden kadınlarımız arasında 62 şehit kadınımız tespit edilmiştir.

Çankırılı Yusuf kızı Emine, Amasyalı Adil kızı Zeynep, Erzincanlı Osman kızı Emine, Adanalı Ayşe. Gaziantepli Güldane şehit edilen arşiv belgelerinden tespit edilebilen birkaç şehit kadınımızın isimlerinden bazılarıdır. Bu kadınlarımızda büyük çoğunluğu cephede düşman kurşunları ile şehit olurken bir kısmı top mermisiyle, bir kısmı evinde ailesini korumak için çarpışırken kurşunlanarak şehit edilmiş, bir kısmı da yaralı olarak hastaneye getirilmiş ve veya orada vefat etmiştir. Ayrıca Kurtuluş Savaşında Ermenilere ve Fransızlara karşı gösterdikleri mücadele ile ayrı bir öneme sahip olan Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta 164 gazi Türk kadını tespit edilmiştir.

Tarihimizde düşmanla cephede bizzat mücadele eden kadınlarımızdan bazıları var ki bahsetmemek haksızlık olur. Balkan harbi ile cephe ile tanışan ve milli mücadelede sayısız cepheye katılan, binbaşı eşini, iki oğlunu ve ailesinden 23 kişiyi şehit vermiştir. Onların yerini doldurmak için cephede en öne atlamış, çeteler kurmuş 700 kişilik askeri ile cephelerde düşmana kan kusturmuş Üsteğmen Kara Fatma (Fatma Seher) kahraman Türk anası.

Annesi öldüğünde henüz 8 yaşında olan Nezahat, Babası Albay Hafız Halit bey ile bütün çocukluğu boyunca cephelerde bulunmuş Askere yaşından ve boyundan beklenmedik ve büyük yararlılıklar göstermiştir Nezahat Onbaşı.

Anafartalar kahramanı Hatice Hanım, 56. fırkada görev almıştır. Cepheye koşup gittiğinde erkek olarak kendisini tanıtıp geri hizmete alınmamak için kadın olduğunun anlaşılmamasına çok çabalamış ve bunu başarmıştır.

Osmanlı'nın girdiği savaşta yalnızca Türkiye sınırları içindeki kadınlar müdafaaya koşmadı. Eskiden Osmanlı sınırları içinde kalan kadınlar da topyekün destek oldular. Onlar da elinde ne varsa altını, parası, ilacı, yatak yorganı, yiyecek ve giyeceğini yolladı. Cepheye koşanlar da oldu. Onlardan biri de Çanakkale Savaşına Ailesini Kosova da bırakarak, Osmanlının büyük kurtuluşuna destek olmak için tek başına koşup gelen Zeynep Mido Çavuş'tu, Çanakkale'de şehit oldu, Yalova'da medfundur.

Alman asıllı Erika, Türk doktor Ragıp Bey'in eşi olan hemşire yiyecek giyecek temini gibi konularda da destek olmuş ayrıca cephede gönüllü olarak askerlere sağlık hizmeti veriyordu ve görevi başında şehit olmuştur.

PDF-XChange Viewer Click to buy NOW! www.docu-track.com

Özet

Tüm kaynak arşiv ve araştırmalar göstermiştir ki yakın tarihimizin en önemli en kanlı savaşlarından biri olan Çanakkale savaşı tarihi yazılırken Türk kadınının cepheye çok ciddi katkıları olmuştur. Ancak kayıt altına alınmalarının zamanın ve durumun vehametinden dolayı kimsenin böyle bir gereksinim duymadığından, neredeyse her evden bir zaiyat, şehit olmasına rağmen kendi acısıyla kavrulan, vatan sağ olsun diyen Türk anası, Evini, yuvasını, eşini, evladını, babasını, kardeşini kaybetmeyi yüreğine kabul ettirmiş ama vatanını kaybetmeyi kabul ettirmemiştir. Ve ne yazık ki Türk kadınlarının cephe gerisindeki maddi manevi desteği destan yazmış ama tarihi kayıtlara sayı ve isim olarak eksik yazılmışlardır. Yoksa Koskoca Çanakkale Savaşı'nda 250 bin insan kaybedilirken sadece 62 kadına ait şehit kaydının olması başka bir şekilde açıklanamaz.

Kaynaklar

Kızıl Toprak Ak Yemeni Savaşın Kadınları, Zümrüt Sönmez

Tarih Boyunca Harp ve Kadın, Cahit Çaka

Kuvva-yı Milliye'nin Kadın Kahramanları, Aynur Mısıroğlu

Kurtuluş Savaşı'nda Kadın Askerlerimiz, Fevziye Abdullah Tansel

Milli Mücadele ve Mücadeleci Kadınlar, Mustafa Tarakçı

Dipnotlar

1 *Sabah*, "Harp ve Kadınlarımız", 24 Haziran 1331 (7 Temmuz 1915), s. 3.
2 *Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Salnamesi (1329-1331)*, İstanbul, 1335, s. 143
3 *Tanin*, 27 Şubat 1915
4 *Tanin*, 11 Ekim 1915; *Sabah*, 11 Ekim 1915; Akgün, Uluğtekin, *a.g.e.*,s.159; Erdemir, *a.g.t.*, s. 494
5 Lebib Selim, "Türk Kadınlığının Harb-i Umûmî'deki Faaliyeti", *Tük Yurdu*, 5 Teşrinisani 1331 (18 Kasım 1915), Yıl 5, Sayı 96, s. 270-271
6 *Tanin*, "Cihadiye Yüzükleri", 27 Mart 1331 (9 Nisan 1915)
7 *Sabah*, "Hediye ve Tevzi", 21 Nisan 1331 (4 Mayıs 1915)
8 Lebib Selim, "Türk Kadınlığının Harb-i Umûmî'deki Faaliyeti", *Tük Yurdu*, 22 Teşrinievvel 1331 (4 Kasım 1915), Yıl 5, Sayı 95, s. 260; Erdemir, a.g.t., s. 488-489; Sabah, "Gazileri Ziyâret", 22 Nisan 1331 (5 Mayıs 1915), s. 2; *Sabah*, "Asker Aileleri İçin", 10 Haziran 1331 (23 Haziran 1915), s. 3; *Tasvir-i Efkâr*, "Asker Ailelilerine Yardımcı Hamınlar Cemiyeti Tarafından", 11 Haziran 1331 (24 Haziran 1915).
9 *Abece Eğim ve Ekin Dergisi*, Mart 2008.s. 16-17

